

Åpning av det 153. storting

President: Thorbjørn Jagland

Mottatt av den dertil oppnevnte deputasjon innfant Hans Majestet Kongen, Hennes Majestet Dronningen og Hans Kongelige Høyhet Kronprinsen seg *torsdag den 2. oktober kl. 13* i stortingssalen, ledsaget av Regjeringens medlemmer og en prosisjon av sivile og militære embetsmenn.

Forsamlingen sang første vers av «Kongesangen».

Hans Majestet Kongens tale til det 153. storting ved dets åpning:

Ærede President, Folkets representanter.

Jeg hilser Stortinget velkommen til ansvarsfullt arbeid og ønsker at det må bli til gagn for fedrelandet.

Norge er mulighetenes samfunn.

Regjeringens mål er en ny kurs for Norge. De store oppgavene skal løses i fellesskap, alle skal kunne bidra til verdiskapingen i landet, og godene skal fordeles rettferdig. Skritt for skritt vil Regjeringen bidra til å fornye og forbedre velferden gjennom å dyrke mangfoldet og se mulighetene i hvert enkelt menneske. Det at vi er ulike, gjør at vi sammen står sterkere. Alle skal kunne delta i samfunnet, med det de har av ressurser. Regjeringen vil ta vare på den norske velferdsmodellen.

Norge skal være en fredsnasjon og en miljønasjon. Vi skal bruke våre muligheter til å kjempe mot fattigdom og for fred.

Norsk økonomi og den norske velferdsmodellen stilles overfor store utfordringer som følge av en aldrende befolkning, globaliseringen og de grenseoverskridende miljøproblemene. Regjeringen vil diskutere grunnlaget for en bærekraftig økonomisk utvikling i perspektivmeldingen for norsk økonomi, som skal legges fram høsten 2008.

Norge skal være et foregangsland i arbeidet for en bærekraftig utvikling. Regjeringen vil følge opp handlingsplanen for bærekraftig utvikling.

Norges olje- og gassformue gir store muligheter, for oss og for dem som kommer etter oss. Statens pensjonsfond skal sikre at formuen også kommer senere generasjoner til gode. Regjeringen vil våren 2009 legge fram for Stortinget en evaluering av de etiske retningslinjene.

Det er et hovedmål for Regjeringen å legge til rette for arbeid til alle, et godt arbeidsmiljø, å hindre sosial dumping og sikre et arbeidsliv med ordnede lønns- og arbeidsvilkår. Regjeringen vil videreføre samarbeidet med partene i arbeidslivet. Dette er et viktig element i den norske velferdsmodellen.

Regjeringen tar sikte på å fremme en lovproposisjon om ny alderspensjon i folketrygden for Stortinget høsten 2008. Videre er det et siktemål å legge fram en odelstingsproposisjon om ny uføreytelse og beregning av alderspensjon til uføre våren 2009. Regjeringen vil fortsatt styrke minstepensjonene.

Kvaliteten i barnehage, skole og pleie- og omsorgssektoren må fortsatt heves. Regjeringen vil fortsatt styrke kom-

muneøkonomien, slik at kommunene kan forbedre tilbudet til sine innbyggere. Regjeringen vil bistå kommunene i arbeidet med omstilling og fornying.

I 2009 iverksettes endringene i inntektssystemet for kommunene. Dette vil bidra til en jevnere og mer rettferdig inntektsfordeling mellom kommunene. Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om distrikts- og regionalpolitikken.

Regjeringen vil gjøre det enda lettere å delta i neste stortingsvalg. Valglokalene kan holde åpent lenger, terskelen for å avholde valg over to dager blir lavere, og mulighetene for forhåndsstemmegivning blir bedre.

Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om forvaltningspolitikken der forvaltningens rolle i fornyingen av offentlig sektor vil stå sentralt.

Regjeringen fortsetter arbeidet for en brukervennlig og døgnåpen elektronisk forvaltning med gode selvbetjeningsløsninger.

Å bekjempe fattigdom er en viktig oppgave for Regjeringen. For mange sliter med å få betalt husleien og boliglånene sine. Regjeringen vil derfor legge fram en stortingsproposisjon om bostøtten og fortsette arbeidet med å bekjempe bostedsløshet.

Det er bygget ut mange barnehageplasser hittil i perioden, men det er også viktig å sikre god kvalitet i barnehagene. Det vil bli lagt fram en stortingsmelding om kvalitet og innhold i barnehagen. Rett til plass i barnehage skal innføres fra 2009.

Gode lærere er en forutsetning for å skape en bedre skole. Regjeringen vil øke lærerrollens status og skape en enda bedre lærerutdanning som er godt tilpasset behovene i grunntilberingen, og vil derfor legge fram en stortingsmelding om lærerrollen og lærerutdanning. Regjeringen vil styrke vilkårene for læring i skolen og legge vekt på kvalitet i undervisningen.

Gjennom klimaforliket har avtalepartene forpliktet seg til en storstilt satsing på forskning om klimautfordringene. I 2009 vil sentra for forskning på klimatrusselen være på plass. Disse vil bidra til å skaffe nødvendig kunnskapsgrunnlag for å kunne møte denne trusselen.

Regjeringen styrker innsatsen for eldre og pleietrengende gjennom bedre botilbud, flere årsverk og økt kvalitet i demensomsorgen.

Regjeringen vil fortsatt styrke sykehusenes økonomi, og sikre kvalitet og brukermedvirkning i helse- og omsorgstjenesten. Regjeringen vil starte arbeidet med en samhandlingsreform for å gi pasientene et bedre og mer helhetlig helsetilbud.

Satsingen på psykisk helse videreføres, og Regjeringen vil prioritere sårbare grupper som barn og unge, eldre og de med særlig omfattende behov.

Regjeringen vil foreslå lovendring for å sikre at helse-tjenesten følger opp barn av psykisk syke og rusmiddelavhengige.

Regjeringen vil utarbeide en handlingsplan om forebygging av kriminalitet.

Regjeringen vil fremme en odelstingsproposisjon med forslag til siste del av ny straffelov, som vil inneholde de enkelte straffebestemmelsene.

Det vil bli lagt fram en ny stortingsmelding om Svalbard våren 2009.

Det vil bli lagt fram en stortingsmelding om menn, mannsroller og likestilling.

Regjeringen vil sende på høring forslag om å inkorporere FNs kvinnekonvensjon i menneskerettsloven.

Regjeringen gjennomfører tidenes satsing på kultur. Gjennom Kulturløftet legges det aktivt til rette for kulturaktiviteter og frivillig arbeid i hele landet.

Regjeringen vil følge opp kirkeforliket i Stortinget ved bl.a. å styrke demokratiet i Den norske kirke.

Regjeringen fortsetter arbeidet for en human asyl- og flyktningpolitikk. Regjeringen vil redusere saksbehandlingstiden i utlendingsforvaltningen og styrke returarbeidet av asylsøkere som har fått avslag på sine søknader. Regjeringen vil videreføre arbeidet for at flyktninger som får opphold og skal bosettes i Norge, raskt kan delta i arbeids- og samfunnsliv.

Verdier må skapes før de kan deles. Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om innovasjon.

Regjeringen forventer at selskaper med statlig eierandel skal være ledende i sitt arbeid med samfunnsansvar. Gjennom den løpende dialogen med selskapene vil Regjeringen følge opp dette.

Regjeringen vil arbeide for å opprettholde et levende landbruk over hele landet. Regjeringen ønsker å sikre utøverne i landbruket inntektsutvikling og sosiale vilkår på linje med andre grupper, og vil ha et sterkt importvern for innenlandsk landbruksproduksjon.

Et rent og rikt hav er avgjørende for livskraftige kystsamfunn og for å sikre produksjon av sunn og trygg sjømat til markedene rundt om i verden. Regjeringen vil sikre bærekraftig vekst i havbruksnæringen og en god forvaltning av våre villlevende ressurser. Bekjempelse av det ulovlige fisket i Barentshavet vil fortsatt ha høy prioritet.

Et velfungerende transportsystem er et viktig velferdsgode og avgjørende for å sikre et konkurransedyktig næringsliv. Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om Nasjonal transportplan for perioden 2010–2019. Regjeringen vil legge fram en plan som svarer på de store utfordringene som transportsektoren står overfor, og som legger til rette for effektiv, sikker og miljøvennlig transport i hele landet.

Regjeringen vil våren 2009 legge fram en stortingsmelding om helhetlig forvaltning av Norskehavet. På samme måte som forvaltningsplanen for Barentshavet og havområdene utenfor Lofoten vil den legge økologiske rammer for aktivitetene i havområdene, slik at den samlede påvirkningen ikke overskrider miljøets tåleevne.

Regjeringens mål for petroleumsvirksomheten er å sikre langsiktig forvaltning og verdiskaping på norsk kontinentalsokkel innenfor miljømessig forsvarlige rammer og i samspill med andre næringer.

Norge er ledende innenfor satsingen på fangst og lagring av CO₂. Denne teknologien vil være et av de viktigste virkemidlene i kampen mot global oppvarming. Målet er å videreutvikle norsk kompetanse og teknologi slik at Norge kan bli ledende innen håndtering av CO₂.

Norge skal være en aktiv pådriver for å få på plass en

ambisøs internasjonal klimaavtale i København 2009 til å etterfølge Kyoto-avtalen. Klimagassutslipp fra avskoging og forringelse av regnskog utgjør nesten 20 pst. av de årlige globale utslippene. Derfor vil Regjeringen bidra til å stanse avskoging i tropiske strøk.

Arbeidet med å utvikle og modernisere Forsvaret gjennomføres i henhold til langtidspanen som ble behandlet i Stortinget i juni.

Regjeringen vil legge særlig vekt på økt operativ evne og tilstedeværelse i nordområdene. Regjeringen arbeider for å styrke våre allierte og nære partners fokus på utfordringene i våre nærområder. Regjeringen vil videreføre arbeidet med et forsterket nordisk forsvarspolitisk samarbeid.

Regjeringen vil fortsette å styrke Norges evne til å delta i utenlandsoperasjoner. Afghanistan er fortsatt hovedinnsatsområdet. Sammen med de andre nordiske landene har Regjeringen satt i gang et arbeid for å identifisere et nytt, felles bidrag til en FN-operasjon i Afrika.

Regjeringen vil legge fram en proposisjon for Stortinget om anskaffelse av nye kampfly.

Regjeringen vil videreføre et aktivt engasjement i FN og NATO samt i det nordiske utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet. Norge vektlegger fredelige midler for å bilegge konflikter i Europa og tar avstand fra forsøk på å endre grenser ved hjelp av militær makt.

I nord vil Regjeringen fortsette den brede, langsiktige satsingen i tråd med målene i nordområdestrategien. Kunnskap er navet i denne. Regjeringen vil også satse på nordområdenes fortrinn innen reiseliv og klimatilpassede teknologier for å gi økt landbasert verdiskaping. Samarbeidet med Russland vil ha høy prioritet. Energi- og klimaspørsmål vil være sentralt i dialogen med andre land og i Arktisk Råd.

Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om utenrikspolitikken.

Utviklingsfeltet er i endring. Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om den samlede norske utviklingspolitikken. Meldingen vil gå nærmere inn på betydningen av miljøspørsmål og klimaendringer samt krig og konflikt som hindre for utvikling.

Regjeringen vil føre en offensiv europapolitikk som ivaretar norske interesser, i nær kontakt med EUs institusjoner og medlemsland. Handlingsplanene på EØS-området, justisområdet og på det utenrikspolitiske feltet vil være Regjeringens styringsverktøy i samarbeidet med EU.

Regjeringen vil videreføre et aktivt engasjement i Verdens handelsorganisasjon, WTO, hvor målet er å kunne slutføre en avtale som ivaretar både Norges og utviklingslandenes interesser.

I den siste tiden har det vært stor uro i de internasjonale finansmarkedene, som i noen grad også har fått virkninger i Norge. Norge er godt rustet til å takle slike situasjoner. Vi har lagt vekt på en god, moderne og sammenhengende regulering av hele finanssektoren. Rammeverket for den økonomiske politikken legger dessuten vekt på en stabil økonomisk utvikling. Regjeringen vil følge den internasjonale finansuroen nøye.

Jeg ber Gud velsigne Stortingets arbeid, og erklærer Norges 153. storting for åpnet.

Melding frå Kongen til Stortinget om Noregs rikes tilstand og styring i tida etter siste melding, lesen av statsråd Helga Pedersen.

I samsvar med Grunnlova gir Kongen denne meldinga til Stortinget om Noregs tilstand og styring i tida etter siste melding.

Ein internasjonal prosess som Noreg tok initiativet til, førte til at ein ny konvensjon som forbyr bruk av klasevåpen, blei vedteken i Dublin i mai i år. Konvensjonen, som vil bli underskriven i Oslo i desember, set ein ny standard i den internasjonale humanitærretten.

Regjeringa fører ein aktiv politikk for å gjere FN meir effektivt, både som arena for internasjonalt samarbeid og som aktør i arbeidet for fred og utvikling.

Afghanistan er det viktigaste innsatsområdet for norsk deltaking i internasjonale operasjonar. Noreg bidreg betydeleg til gjenoppbygging av landet ved å delta i den internasjonale stabiliseringsstyrken ISAF og med omfattande sivil innsats.

Noreg anerkjende Republikken Kosovo som sjølvstendig stat 28. mars 2008. Vi har oppretta diplomatisk samband med Kosovo og bidreg til utviklingsformål i landet.

Regjeringa legg stor vekt på at NATO skal vere det viktigaste transatlantiske forumet for tryggingpolitikk, og ein arbeider for å styrkje den politiske dialogen i alliansen.

Regjeringa har klart gitt til kjenne sitt syn på at Russland brukte militær makt overfor Georgia. Bruk av militær makt inne på eit anna lands territorium bryt både med folkeretten og med europeiske normer for konfliktløsning. Russlands framferd må møtast med ei fast haldning. Samtidig arbeider Noreg for at dialog og samarbeid med Russland blir vidareført med sikte på å finne politiske løysingar på uteståande spørsmål.

Noregs tosidige samarbeid med Russland er omfattande og dekkjer dei fleste samfunnsområda. Noreg og Russland er einige om å arbeide for eit smidigare grenseregime for alle som bur i grenseområda.

I Midtausten bidreg Noreg gjennom vår formannskapsrolle for gruppa av givarland, AHLC, til å halde oppe trepartssamarbeidet mellom Israel, palestinske styresmakter og det internasjonale samfunnet.

Regjeringa fører ein aktiv europapolitikk med utgangspunkt i Soria Moria-erklæringa og stortingsmeldinga om europapolitikken.

Nordområdepolitikken er eit prioritert strategisk satsingsområde og blir følgd opp på brei front, m.a. gjennom dei 22 tiltakspunkta i strategien Regjeringa la fram i desember 2006. Det har det siste året utvikla seg ein ny dynamikk i det nordiske samarbeidet, særleg innanfor tryggingpolitikken der nordområda står i fokus.

Regjeringa la i vår fram ein ny langtidsplan for forsvarssektoren for perioden 2009–2012. Planen legg grunnlaget for eit forsvar som skal vere i stand til å møte utfordringane i raskt skiftande omgivnader og verne om Noregs tryggleik, interesser og verdjar.

Regjeringa har halde fram arbeidet for ein ambisiøs og framtidretta internasjonal klimaavtale.

På klimamøtet på Bali i desember 2007 lanserte Noreg

klima- og skoginitiativet. Det vil bli løyvt opptil 3 milliardar kr årleg til tiltak i utviklingsland for å redusere klimagassutslepp frå avskoging og skogøydelegging. Det er etablert god dialog nasjonalt og internasjonalt om korleis desse midlane skal brukast.

Regjeringa har lagt opp til ein ambisiøs klimapolitikk, med tiltak som reduserer klimagassutsleppa heime, og tiltak som reduserer utsleppa i utlandet. Miljø- og klimaavgiftene er auka, og tilsvarande reduksjonar av andre skattar og avgifter er gjennomførte.

I januar 2008 blei det inngått eit klimaforlik mellom regjeringspartia og opposisjonen der det blei fastsett ambisiøse mål for norsk klimapolitikk.

Noreg har dei siste åra vore inne i ein kraftig høgkonjunktur. Men svakare utvikling i verdsøkonomien og lågare vekst i det private forbruket gjer sitt til at den økonomiske veksten her heime no er betydeleg dempa.

Dei internasjonale finansmarknadene har vore prega av uro det siste året. Uroa, som tok til i august i fjor, har ført til store svingingar i rente- og aksjemarknaden. I Noreg er hovudindeksen på Oslo Børs markert lågare enn for eitt år sidan. Påslaga i penge- og kredittmarknadene har gått opp i perioden, og det har vore større svingingar i kronekursen enn normalt.

I tråd med signala frå Noregs Bank om å komme tilbake til eit meir normalt rentenivå har sentralbanken gradvis sett opp styringsrenta frå 2,0 pst. til 5,75 pst. i den siste stortingsperioden.

Verdiskapinga i Fastlands-Noreg auka med 6,2 pst. i faste prisar frå 2006 til 2007, medan det totale bruttonasjonaleproduktet i faste prisar auka med 3,7 pst.

Dei to siste åra har sysselsetjinga auka med nær 180 000 personar. Det er den sterkaste sysselsetjingsveksten i ein toårsperiode på over 40 år. Hittil i år har sysselsetjingsveksten gått noko ned. Høg arbeidsinnvandring har medverka betydeleg til sysselsetjingsveksten og til å dempe pris- og kostnadsveksten.

Regjeringa la i april fram ei stortingsmelding som skal leggje til rette for enklare og meir effektiv arbeidsinnvandring.

Lønnsoppgjera i 2008 var hovudoppgjer i dei fleste områda. Partane blei i dei fleste forhandlingane einige gjennom mekling.

Regjeringa har medverka til at partane i arbeidslivet blei einige om ei ny AFP-ordning i privat sektor. Løysinga er i tråd med vedtak i Stortinget i april 2007 og gir gode arbeidsinsentiv. Viktige prinsipp for ei ny AFP-ordning i offentleg sektor blei det også gjort avtale om i lønnsoppgjeret i vår.

Staten har blitt einig med partane i tryggedrøftingane om ei regulering av grunnbeløpet i folketrygda frå 1. mai 2008. I tillegg har ein blitt einige om å trappe opp minstepensjonen i folketrygda slik at han frå 2010 utgjer to gonger grunnbeløpet.

Regjeringa la fram den første handlingsplanen mot sosial dumping i revidert nasjonalbudsjett for 2006. Tiltaka i planen er no stort sett gjennomførte. Særleg viktig har styrkinga av Arbeidstilsynet vore, noko som har gitt etaten ei sentral rolle i arbeidet mot sosial dumping.

Kommuneøkonomien er styrkt med vel 20 milliardar kr dei tre siste åra. Dette har ført til sterk vekst i kommunal tenesteyting, m.a. innanfor barnehagar og pleie- og omsorgstenesta.

I samband med handsaminga av kommuneproposisjonen i vår vedtok Stortinget ei omlegging av inntektssystemet for kommunane. Det nye inntektssystemet vil gi ei jamnare fordeling og eit betre grunnlag for langtidsplanlegging i kommunane.

Det har vore ei betydeleg økonomisk satsing på helse-tenesta. Aktiviteten på sjukehusa har auka.

Det er vedteke ny helseforskningslov for å fremje god og etisk forsvarleg forskning.

Frå og med hausten 2008 blir timetalet på barnetrinnet utvida med til saman fem veketimar à 60 minutt.

Innføringa av Kunnskapsløftet er slutført ved at alle fag og trinn tek i bruk nye læreplanar frå hausten 2008.

Stortinget vedtok våren 2008 ei endring i barnehagelova som gir barn rett til plass i barnehage.

I 2007 blei det etablert 18 000 nye fulltids barnehageplassar. Det er den sterkaste veksten sidan barnehageforliket blei inngått i 2002. Ved utgangen av 2007 gjekk det om lag 250 000 barn i barnehage.

Stortinget vedtok våren 2008 felles ekteskapslov.

Soningskøen for fengselsstraff utan vilkår er redusert med om lag 800 dommar sidan utgangen av tredje kvar- tal 2007. I forhold til nivået sommaren 2006 er køen for fengselsstraff utan vilkår redusert med om lag 2 200 dommar.

Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om kriminalomsorga. I meldinga trekkjer Regjeringa opp rammene for utvikling av kriminalomsorga i framtida.

Regjeringa har fremja lovforslag om å kriminalisere kjøp av seksuelle tenester i Noreg og i utlandet.

Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om samepolitikken med vekt på å styrkje samisk språk og auke kunnskapen om samisk språk og kultur i offentleg tenesteyting.

Bygginga av nytt operahus er slutført, og Den Norske Opera & Ballett tok i april 2008 det nye operahuset i bruk.

Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om staten og Den norske kyrkja. Hovudforslaget i meldinga er i tråd med avtala om stat og kyrkje som er inngått mellom alle dei politiske partia på Stortinget.

Ei av hovudsatsingane til Regjeringa er nordområda. Arbeidet har eit langsiktig perspektiv og omfattar også den rolla Forsvaret har i nord. Regjeringa legg vekt på at denne heilskaplege nasjonale satsinga skal skje parallelt med arbeidet med å styrkje det internasjonale samarbeidet om å løyse viktige oppgåver i nord innanfor miljø, ressursforvaltning og klimaendringar.

Under den norske formannskapet i Arktisk Råd har Regjeringa lagt vekt på å styrkje den rolla rådet har i arbeidet med å møte miljø-, ressurs- og klimautfordringane i dei arktiske områda. Regjeringa har hatt tett kontakt med dei fire andre kyststatane ved Polhavet, og Noreg deltok på eit møte på Grønland i mai der formålet var å fokusere på behovet for å klargjere at ansvar og rettar også i Arktis blir styrte av havretten og det folkerettslege rammeverket.

Regjeringa har lagt vekt på å styrkje vår sivile og militære deltaking i FN-leidde operasjonar. Motstand frå presidenten i Sudan stoppa eit planlagt ingeniørbidrag til den felles operasjonen til FN og AU i Sudan.

Saman med dei andre nordiske landa har Regjeringa sett i gang eit arbeid for å identifisere eit mogleg felles nordisk styrkebidrag til ein FN-operasjon i Afrika i 2009. Saman med afrikanske partnarar bidreg vi til å bygge sivil afrikansk fredsbevarande kapasitet, inkludert trening av afrikansk politi for innsats i Darfur. Regjeringa gir betydeleg støtte til tiltak for å betre forholda for kvinner og barn som er ramma av konflikt. Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om rettar og likestilling for kvinner i utviklingspolitikken som ytterlegare skal styrkje det norske engasjementet for at kvinner skal få delta og ha innverknad.

Organisasjonane OSSE og Europarådet er framleis sentrale i arbeidet med å fremje tryggleik, menneskerettar, frie val og demokratiske institusjonar i vår del av verda. I Europarådet har Regjeringa lagt vekt på at organisasjonen skal bidra til å styrkje rettstryggleiken i Russland.

Den nære kontakten med institusjonane og medlemslanda i EU er ført vidare og forsterka. Noreg har teke aktivt del i europeisk samarbeid gjennom EØS-avtala, Schengen-avtala og EØS-finansieringsordningane. EØS-midlane har medverka til auka kontakt og samarbeid mellom Noreg og mottakarlanda. Meir enn 600 prosjekt, program og fond er blitt vedtekte til no, med eit samla støttebeløp på nærare 5,7 milliardar kr.

Regjeringa la i 2006 fram antidumpingtiltaka som EU hadde sett i verk mot norsk laks, for WTO. WTO-panelet gav i januar 2008 Noreg medhald på ei rekkje punkt og slo fast at EU hadde brote WTO-regelverket. EU fjerna antidumpingtiltaka i juli. Regjeringa har også arbeidd med ei ny vurdering av EU sine antidumpingtiltak mot norsk regnbogeare, som EU sette i verk i 2004. EU fjerna desse tiltaka i august.

Regjeringa har arbeidd for at teknologiar for karbonfangst og -lagring, CCS, skal bli breitt aksepterte internasjonalt, både som teknologi og lagringsmetode, som klimamaverkemiddel og som eit tiltak under den såkalla grøne utviklingsmekanismen i Kyotoprotokollen, CDM.

Regjeringa la i desember 2007 fram ei stortingsmelding om norsk politikk for førebygging av humanitære katastrofar. Samarbeidet med m.a. Kina og Vietnam om førebygging av naturkatastrofar og klimatilpassing er styrkt. Regjeringa har gitt eit betydeleg politisk og finansielt bidrag til å styrkje FN's humanitære responskapasitet i akutte krisesituasjonar og humanitære kriser. I september la Regjeringa fram ein ny strategi for norsk humanitær bistand.

Dialogane om menneskerettsspørsmål med Kina, Indonesia og Vietnam har involvert eit breitt felt av norske offentlege instansar og frivillige organisasjonar. Noreg har delteke aktivt i arbeidet med å få vedteke ein resolusjon i FN mot all bruk av dødsstraff, og Regjeringa har klart markert sin motstand også tосidig overfor land som framleis gjer bruk av dødsstraff.

Regjeringa har halde fram med det langsiktige engasje-

mentet for fred og tryggleik i Sudan og på Afrikas Horn. Med aktiv bruk av politiske kontaktar, humanitær bistand og langsiktig bistand er Noreg ein sentral partnar i arbeidet for å oppnå fred og stabilitet i denne delen av Afrika. Dette skjer i nært samarbeid med multilaterale partnarar som EU, NATO, FN, AU og IGAD og med bilaterale partnarar som USA, UK, Nederland og Sverige. Støtte til gjennomføringa av fredsavtala mellom nord og sør og til å avhjelpe humanitære behov i Darfur gjorde Sudan til den største norske bistandsmottakaren i 2007.

Regjeringa har styrkt innsatsen for global rettferd, m.a. gjennom eit meir strategisk partnerskap med Den internasjonale arbeidsorganisasjonen, ILO, noko den store internasjonale konferansen i Oslo i september var eit uttrykk for.

Næringslivet er ein sentral partnar i utviklingssamarbeidet. Saman med næringslivet har Regjeringa lansert eit norsk mikrofinansinitiativ for å betre tilgangen til finansielle tenester for fattige menneske. Handlingsplanen for handelsretta utviklingssamarbeid blei lansert i november 2007 for ein treårsperiode, og 1. januar i år blei i tillegg GSP-ordninga utvida med 14 nye låginntektsland.

Regjeringa har vidareført arbeidet med å få til ei ny WTO-avtale. Ein har vore oppteken av å få på plass ei avtale som tek omsyn til interessene til utviklingslanda, og som sikrar nødvendige rammevilkår for norsk landbruk. Det blei ikkje oppnådd semje om modalitetane for landbruk og industrivarer på eit uformelt ministermøte i WTO i juli, men Regjeringa arbeider for at dei framstega ein har oppnådd i forhandlingane, ikkje går tapt.

Ved utgangen av 2007 var verdien på Statens pensjonsfond 2 136 milliardar kr. Marknadsverdien av fondet blei redusert til 2 105 milliardar kr fram til utgangen av 2. kvartal 2008 på grunn av ei svak utvikling i finansmarknadene. Regjeringa har eit langsiktig perspektiv for forvaltninga av fondet. Den vedtekte auken i aksjedelen i utanlandsdelen til 60 pst. er i ferd med å bli gjennomført. Det er vedtekte at fondet skal spreie investeringane ytterlegare ved å plassere aksjar i fleire selskap i fleire land, og ved at inntil 5 pst. av fondet etter kvart blir investert i fast eigedom. Regjeringa har sett i gang ei evaluering av dei etiske retningslinjene for Statens pensjonsfond – Utland.

Oljeprisane har auka sidan i fjor haust, og spottprisen på eit fat Brent Blend-olje var mot slutten av august om lag 600 kr, eller 25 pst. høgare enn i siste kvartal i fjor.

Noregs bruttonasjonalinntekt, BNI, var i 2007 på 2 286 milliardar kr. Nominelt er dette 6 pst. høgare enn året før.

Sysselsettinga auka rekordsterkt i fjor med ein auke frå 2006 på 98 000 personar, eller 4 pst., ifølgje nasjonalrekneskapen. Dei to siste åra auka sysselsettinga med nær 180 000 personar. Det er den sterkaste sysselsetjingsveksten i ein toårsperiode på over 40 år. Hittil i år har sysselsetjingsveksten dempa seg noko. Sysselsettinga auka med 20 000 personar frå 1. til 2. kvartal i år, mot ein gjennomsnittleg kvartalsvekst på 27 000 personar i fjor.

Ifølgje Statistisk sentralbyrå var talet på AKU-ledige 2,5 pst. i 2007. Det er 0,9 prosentpoeng lågare enn i 2006 og det lågaste nivået på over 20 år. Hittil i år har talet på AKU-ledige stabilisert seg, og i 2. kvartal var det 2,5 pst.

Ifølgje Arbeids- og velferdsetaten har talet på registrerte ledige stabilisert seg så langt i år, og det utgjorde 1,8 pst. av arbeidsstyrken ved utgangen av august. Det var registrert 44 400 heilt ledige personar i august, 4 500 færre enn på same tid i fjor.

Det samla sjukefråværet utgjorde i underkant av 7pst. av alle avtalte dagsverk i 2007, og det var om lag uendra frå 1. kvartal i fjor til 1. kvartal i år. Etter ein oppgang mot slutten av 2007 har sjukefråværet synt små endringar den siste tida.

Driftsbalansen overfor utlandet viste eit overskott på 351 milliardar kr i 2007. Det er om lag 23 milliardar kr lågare enn i 2006.

I første halvår i år var eksport- og importverdien av tradisjonelle varer 6,9 og 5,7 pst. høgare enn i same perioden i fjor.

Konsumprisindeksen auka med 0,8 pst. frå 2006 til 2007, medan prisveksten utanom energi og avgiftsendringar var på 1,4 pst. Prisveksten har teke seg opp i 2008. I perioden januar–august i år auka konsumprisane med 3,6 pst. samanlikna med den same perioden i fjor, medan auken justert for avgiftsendringar og utanom energiprisar, KPI-JAE, var på 2,3 pst.

Revisjonen av statsbudsjettet for 2008 innebar ein bruk av petroleumsinntektene på 73,9 milliardar kr, målt ved det strukturelle, oljekorrigererte underskottet. Det er om lag 7 milliardar kr under venta fondsavkastning.

I oktober 2007 presenterte Regjeringa Noregs strategi for berekraftig utvikling. I strategien blir det slått fast at Noreg skal bli eit føregangsland i arbeidet med berekraftig utvikling.

Regjeringa har i 2008 oppretta ein ny nasjonal møteplass for berekraftig utvikling og klima med representantar for styresmaktene, frivillige organisasjonar, næringslivet og fagrørsla. Her blir det lagt vekt på kva roller og ansvar aktørane skal ha i oppfølginga av berekraftstrategien.

Den samla elektrisitetsproduksjonen var om lag 138 TWh i 2007, medan forbruket var om lag 128 TWh.

Noregs vassdrags- og energidirektorat og Olje- og energidepartementet gav konsesjonar til 42 nye små vasskraftverk, som vil kunne gi ein årleg samla produksjon på om lag 500 GWh. Olje- og engidepartementet har stadfesta konsesjonar til vindkraft som årleg vil kunne produsere om lag 585 GWh.

Verdas lengste sjøkabel for kraftutveksling mellom Noreg og Nederland er ferdigstilt. Kabelen har ein kapasitet på om lag 700 MW og vil auke overføringskapasiteten mellom Noreg og utlandet med rundt 20 pst.

I 2007 rapporterte Enova om 2,4 TWh i spart og produsert ny fornybar energi, noko som er det beste resultatet sidan Enova blei etablert. Samla kontraktfesta resultat for perioden 2001 til 2007 er 10,1 TWh/år. Det langsiktige målet er no auka til 18 TWh/år innan utgangen av 2011.

Noreg og Sverige er blitt einige om eit samarbeid for å få på plass ein felles elsertifikatmarknad. Arbeidet med elsertifikat er ein viktig del av Regjeringa si satsing på rein og fornybar energi.

Regjeringa har i året som har gått, greidd ut korleis førebygging mot alle typar skred bør organiserast. Det er

vedteke å samle det statlege ansvaret for å førebyggje alle typar skred under Noregs vassdrags- og energidirektorat frå 1. januar 2009.

Den totale petroleumsproduksjonen var på 238 mill. Sm³ oljeekvivalentar, o.e., i 2007. Det er ein nedgang på 11 mill. Sm³ o.e. i forhold til 2006. Nedgangen var i hovudsak innanfor olje, medan gassproduksjonen auka i forhold til tidlegare år. Olje, NGL og kondensat utgjorde 62 pst. av den samla petroleumsproduksjonen. Gassproduksjonen var i 2007 på 90 milliardar Sm³. Verdien av olje- og gasseksporten var i 2007 på 480 milliardar kr. Det er ein nedgang i eksportverdien på 3,7 pst. frå året før. Netto kontantstraum til staten frå petroleumsverksemda var på 316 milliardar kr i 2007.

Dei store gassfelta Ormen Lange og Snøkvit blei sette i produksjon i 2007.

Det blir arbeidd med å førebu eit testanlegg for fangst av CO₂ på Mongstad, som etter planen blir sett i drift i 2011. Etableringa av fullskala CO₂-fangst på Kårstø er under planlegging. Eit nytt statsforetak, Gassnova SF, blei etablert i 2007. Statsforetaket forvaltar statsinteressene som er knytte til CO₂-handtering, her medrekna prosjekta knytte til Mongstad og Kårstø.

Arbeidet med å modernisere Forsvaret er ført vidare. Under den noverande regjeringa er nye og relevante kapasitetar blitt tilførte, samtidig som ei rekkje eksisterande kapasitetar er blitt styrkte og forbetra. Både personellstrukturen og bygningsmassen er blitt betre tilpassa det behovet Forsvaret har.

Det kviler eit stort ansvar på norske styresmakter når Regjeringa sender soldatar ut i teneste i utlandet. Regjeringa legg stor vekt på at soldatar i utanlandsoperasjonar skal kjenne seg trygge og få god oppfølging både før, under og etter tenesta.

For å sikre at Forsvaret framleis skal vere relevant og berekraftig, la Regjeringa i vår fram ein ny langtidsplan for Forsvaret. Stortinget godkjende planen i juni.

Noreg har gjennom EFTA inngått ei handelsavtale med Canada og ferdigforhandla handelsavtaler med Colombia og Gulf Cooperation Council, Saudi-Arabia, Kuwait, Oman, Emiratsambandet, Qatar og Bahrain. Det er sett i gang arbeid for å inngå EFTA-handelsavtaler med India og Russland og ei bilateral handelsavtale mellom Noreg og Kina.

Regjeringa la i februar 2008 fram «Handlingsplan for meir entreprenørskap blant kvinner» med 12 nye tiltak. Verkemiddelapparatet skal prioritere kvinner som målgruppe og arbeide for å auke kvinne delen i alle program og tenester.

Regjeringa har arbeidd aktivt for å sikre norske bedrifter industrielle rettar internasjonalt. Etter framlegg frå Regjeringa vedtok Stortinget at Noreg skulle slutte seg til Den europeiske patentkonvensjonen, EPC, 1. januar 2008, og Noreg blei med dette medlem i Den europeiske patentorganisasjonen, EPO. Vidare har Noreg gått saman med Danmark og Island om å opprette Nordisk Patentinstitutt.

Lov om meldeplikt ved nedlegging av næringsverksemd, omstillingslova, tok til å gjelde 1. juli 2008.

Regjeringa arbeider aktivt med å redusere dei administ-

orative kostnadene for næringslivet. Med handlingsplanen «Tid til nyskaping og produksjon», med over 100 konkrete tiltak til forenkling, vil næringslivet få meir tid til verdiskaping og bruke mindre tid på papirarbeid.

Regjeringa la i oktober 2007 fram ein strategi for miljøvennleg vekst i maritime næringer.

Regjeringa har lagt fram ein nasjonal reiselivsstrategi med visjonen verdifulle opplevingar. Målsetjinga handlar om auka verdiskaping og produktivitet, heilårs arbeidsplassar i distrikta og Noreg som eit berekraftig reisemål.

Regjeringa arbeider aktivt med miljøspørsmål i dei maritime næringane og har bidrege til auka internasjonalt fokus på å redusere utslepp frå skip til atmosfæren. Sjøfartsorganisasjonen i FN, IMO, vedtok i april 2008 strengare krav til utslepp frå skip.

Ved utgangen av 2007 var verdien av den direkte eigarskapen staten har i børsnoterte selskap, 570,8 milliardar kr. Det er ein auke på 37,1 milliardar kr frå året før. I tillegg er verdien av det staten eig i uoterte selskap med forretningsmålsetjingar, på same tidspunkt 74,4 milliardar kr.

Basert på fullmakter frå Stortinget har staten våren 2008 delteke i ei aksjekapitalutviding i Eksportfinans 13. mars 2008 og slutta seg til ei porteføljegarantiavtale mellom aksjonærane og selskapet.

Våren 2008 har staten som eigar gjennomført møte med selskapa om korleis dei handterer samfunnsansvaret sitt.

Regjeringa ønskjer å sikre norske bedrifter betre tilgang på risikovillig kapital og har derfor oppretta eit nytt statleg investeringsselskap med ein eigenkapital på 2,2 milliardar kr.

Regjeringa har styrkt verkemidla til Innovasjon Noreg.

I 2008 er det høge løyvingsnivået frå 2007 til investeringar og vedlikehald av vegnettet halde oppe. Samtidig er fleire store vegprosjekt opna for trafikk, m.a. fastlandssambandet i Lofoten.

Jernbanen har dei seinare åra opplevd ein betydeleg vekst. Ikkje minst gjeld dette for godstrafikken. For å komme den auka etterspørselen etter jernbanetransport i møte har løyvingane til utbygging og drift og vedlikehald av infrastrukturen auka betydeleg i 2007 og 2008 samanlikna med tidlegare år. Som ledd i arbeidet med å auke godstrafikken med jernbane opna i januar 2008 ein ny godsterminal på Ganddal utanfor Stavanger.

I arbeidet for eit betre kollektivtilbod i distrikta blir det gitt tilskott til demonstrasjonsprosjekt i område med lågt passasjergrunnlag.

I juni blei det lagt fram ein ny strategi for norsk luftfart. Her går det fram at Regjeringa vil styrkje rettane til flypassasjerane.

Etter auksjon er det fjerde ledige løyvet til å byggje og drive eit tredjegerasjons mobilsystem, 3G, i Noreg tildelt Mobile Norway AS.

Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om verksemda i Posten. Her blir det m.a. varsla ei endring i postkontorstrukturen på landsbasis, slik at inntil 124 postkontor blir gjorde om til Post i butikk.

Noreg overtok i 2008 formannskapet i det europeiske skogsamarbeidet. Regjeringa vil bruke denne posisjonen

til å påverke internasjonal skogpolitikk og fremje berekraftig forvaltning av skogane i Europa.

Det er forhandla fram jordbruksavtale og reindriftsavtale mellom staten og næringsorganisasjonane, som Stortinget slutta seg til i juni. Jordbruksavtala gir ein auke i inntektsramma på 1 900 mill. kr og gir eit grunnlag for ein inntektsvekst frå 2008 til 2009 før avtale på vel 17 pst., eller 31 500 pr. årsverk.

Jordbruksavtala vidarefører ei kursendring i landbrukspolitikken m.a. ved å leggje til rette for ei nivåheving av inntektene og styrkje struktur- og distriktsprofilen på verkemidla. Reindriftsavtala inneber økonomiske tiltak i reindriftsnæringa på 97 mill. kr.

Det er over jordbruksavtala sett av 15,5 mill. kr til ein offensiv strategi for å tilpasse jordbruket til klimautfordringane.

Regjeringa har auka innsatsen for å redusere tap av husdyr og tamrein valda av rovvilt m.a. ved at løyvingane til førebyggjande og konfliktdepande tiltak er auka med ytterlegare 20 mill. kr. Regjeringa har drive aktiv regulering av bestanden for å halde talet på rovvilt så nær bestandsmåla som mogleg.

Svalbard globale frøkvelv blei opna av statsministeren 26. februar 2008. Svalbard globale frøkvelv er eit sikringslager for frø og skal bidra til å ta vare på det biologiske mangfaldet i landbruket, spesielt vekstar av stor verdi for den globale matforsyninga.

I 2007 eksporterte Noreg sjømat for rekordhøge 37 milliardar kr, ein auke på 4 pst. i forhold til 2006. Havbruksnæringa produserte 735 000 tonn laks, nær 80 000 tonn aure og 10 000 tonn torsk i 2007.

Arbeidet med marknadstilgang for norsk sjømat har hatt svært høg prioritet hos norske styresmakter. Regjeringa fører ein aktiv politikk i WTO, EFTA og overfor dei viktigaste handelspartnarane våre, som EU og Russland.

Regjeringa har følgd opp tiltaka som det blei gjort framlegg om i konkurransestrategien for havbruksnæringa, som blei lagd fram i 2007. Forhold knytte til fiskesjukdommar og miljøpåverknadene av havbruk har stått sentralt for Regjeringa i arbeidet som er retta mot havbruksnæringa.

Hausten 2007 blei det gjennomført ei ny prøveordning med distriktskvotar i Nordland, Troms og Finnmark.

Regjeringa har sett i verk fleire tiltak for å betre rekruttering til fiskeflåten. Fiskarfrådraget blei i revidert nasjonalbudsjett for 2008 heva frå 80 000 kr til 115 000 kr. Vidare er det sett i verk eit treårig prosjekt for å auke rekruttering til marin sektor og sikre at fleire i fiskeri- og havbruksnæringa har formell fagkompetanse. Regjeringa har også oppretta ordningar som skal gjere det enklare for unge, motiverte fiskarar å etablere seg med eige fartøy.

Regjeringa har gitt høg prioritet til tiltak mot ulovleg, urapportert og uregulert fiske. Det ulovlege fisket i Barentshavet er meir enn halvert frå 2006 til 2007.

Det nye regimet for hamnestatskontroll i Den nord-austatlantiske fiskerikommisjonen har vore avgjerande for å redusere overfisket i vår region. Problemet er globalt, og Noreg har derfor teke initiativ gjennom FAO for å få på plass eit globalt regime for hamnestatskontroll i fiskeria.

Stortinget vedtok 8. mai 2008 ny havressurslov, som

legg til rette for ei meir heilskapleg tilnærming til forvaltninga av dei viltlevande marine ressursane og gir heimel for forvaltning av marine genressursar. Lova gjeld all utnytting av ressursane, ikkje berre fiske og fangst. Lova styrkjer reglane om ressurskontroll for dermed å bli ein god reiskap i kampen mot ulovleg fiske.

Regjeringa har fokus på tryggleik til sjøs og oljevernberedskapen. I 2007 og 2008 er det løyvt midlar til tømning av bunkersolje frå krigsvraka «Nordvard» ved Moss og «Welheim» utanfor Florø.

Det er fastsett forskrift som innfører hamne- og farvatnlova på Svalbard med verknad frå 1. mai 2008. Ho etablerer det same juridiske rammeverket på Svalbard som i Fastlands-Noreg for regulering av og tilrettelegging for sikker sjøtrafikk.

Regjeringa fremja i juni 2008 ein odelstingsproposisjon med framlegg til ei ny hamne- og farvatnlov.

Eldre arbeidstakarar utgjer ein verdfull ressurs i arbeidslivet, og Regjeringa ønskjer å oppmuntre denne gruppa til å stå lenger i arbeid. Frå og med 2008 kan 67-åringar arbeide så mykje dei vil, utan at alderspensjonen frå folketrygda blir avkorta.

Regjeringa fremja i vår ein proposisjon om rett til redusert arbeidstid for arbeidstakarar over 62 år. Forslaget blei vedteke av Stortinget 8. mai og tok til å gjelde 1. juli i år.

Ot.prp. nr. 65 for 2007–2008 blei fremja 20. juni i år og omhandlar i hovudsak endringar i ferielova. Det blir m.a. foreslått at alle som fyller 60 år i kalenderåret, skal ha rett til ei ekstra ferieveke, det gjaldt tidlegare berre dei som fylte 60 år før 1. september. På bakgrunn av ein dom i EF-domstolen blir det dessutan foreslått reglar som skal sikre at ferie faktisk blir teken ut og ikkje blir bytt mot økonomisk kompensasjon.

Stortinget har vedteke ei ny utlendingslov, som vil tre i kraft når nye forskrifter er på plass.

Etter at Stortinget i mai vedtok å innlemme direktiv 2004/38/EF om at unionsborgarar og familiemedlemmene deira har rett til å ferdast og opphalde seg fritt på territoriet til medlemsstatane, har Arbeids- og inkluderingsdepartementet fremja Ot.prp. nr. 72 for 2007–2008, Om lov om endringar i utlendingslovgivinga (reglar for EØS- og EFTA-borgarar o.a.), for å følgje opp forplikingane i direktivet.

Vertskommunetilskottet for kommunar med asylmottak er i 2008 auka betydeleg, og ein reknar no at formålsområdet helse, barnevern, administrasjon og tolking er fulldekt.

Regjeringa har i 2008 vidareført handlingsplanen for integrering og inkludering av innvandrarbefolkninga. I 2008 har det særleg vore satsa på å styrkje ordninga med gratis kjernetid for fire- og femåringar i barnehagar i bydelar i Groruddalen og i Søndre Nordstrand i Oslo. Gjennom handlingsplanen har Regjeringa også auka tilskottet til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. I revidert nasjonalbudsjett er satsane for integreringstilskottet auka for å sikre at kommunane har rammevilkår som kan møte det auka busetjingsbehovet.

I 2008 har det gjennom Handlingsplan mot tvangsekte-

skap blitt oppretta 30 stillingar som minoritetsrådgivarar i skolar over heile landet, og sju integreringsrådgivarar er utplasserte ved ambassadar i land der tvangsekteskap blir praktisert.

Regjeringa har i juni 2008 lagt fram ein odelstingsproposisjon om tiltak mot trygdemisbruk m.m. Lovendringane vil gjere det enklare å hindre trygdemisbruk. Samtidig blir det foreslått endringar som tek sikte på å effektivisere tilbakekrevjing av feilutbetalingar frå folketrygda. Vidare blir det innført plikt til å gi renter til stønadsmottakarar ved etterbetaling når trygda har gjort feil.

25. april 2008 nemnde Regjeringa opp eit utval som skal gjennomgå hjelpemiddelområdet for personar med nedsett funksjonsevne.

Arbeidet med å gjennomføre NAV-reforma er godt i gang. 121 NAV-kontor blei etablerte i 2007. Dei resterande 310 kontora vil i all hovudsak bli etablerte i 2008 og 2009. Nokre få NAV-kontor vil bli oppretta i 2010. Ved utgangen av 1. halvår 2008 er det etablert 37 spesial-einingar for forvaltning, medan det skal etablerast fem spesialeiningar for pensjon innan utgangen av 2008.

Kvalifiseringsprogrammet er eit viktig verkemiddel i innsatsen Regjeringa gjer mot fattigdom. 22. oktober 2007 vedtok Stortinget lovendringar som tredde i kraft 1. november 2007, og som gav kommunane plikt til å tilby programmet med den stønaden som høyrer til. Innfasinga av kvalifiseringsprogrammet og stønaden skjer i takt med etableringa av NAV-kontor i kommunane.

For å styrkje og vidareutvikle dialogen med frivillige organisasjonar og representantar for sosialt og økonomisk vanskelegstilte er det etablert jamlege kontaktutvalsmøte mellom Regjeringa og aktuelle organisasjonar og representantar for gruppa.

I 2008 vedtok Stortinget nye straffeføresegner om krigsbrottsverk.

Regjeringa har nemnt opp eit utval som skal kontrollere metodane til politiet og påtalemaktene i etterforskinga og om det blir teke tilstrekkeleg omsyn til personvern og rettstryggleik.

Regjeringa har lagt fram eit lovforslag som skal sikre at sambuarar med felles barn får rett til arv etter kvarandre og rett til å sitje i uskifte.

Det er vedteke nye reglar i forsikringsavtalelova som inneber at eit forsikringsselskap må ha sakleg grunn for å nekte nokon å teikne forsikring.

Regjeringa har nemnt opp eit utval som skal utarbeide lovframlegg om nye reglar for utmåling av personskadeerstatningar med sikte på større standardisering av utmålinga.

Regjeringa har nemnt opp Finnmarkskommisjonen, som skal kartlegge eksisterande kollektive og individuelle brukar- og eigarrettar i Finnmark.

Det er vedteke nye reglar som skal styrkje stillinga til fornærma og etterlatne i straffeprosessen.

Det rekordhøge opptaket til Politihøgskolen i 2007 på 432 studentar er vidareført i 2008.

Lovframlegget frå Regjeringa om høve til utvida registrering i DNA-registeret frå 1. september 2008 er vedteke.

Regjeringa har innleidd forhandlingar med EU om til-

slutning til Prüm-regelverket. Prüm-regelverket har eit betydeleg potensial når det gjeld å auke oppklaringa av lovbrott.

Regjeringa la i desember 2007 fram ein ny handlingsplan mot vald i nære relasjonar.

Utgreiinga frå Valdtektsutvalet «Fra ord til handling», NOU 2008: 4, blei overlevert Justisdepartementet i januar 2008.

Ordninga med familievaldskoordinatarar er hjørnesteinen i arbeidet som politiet driv med vald i nære relasjonar. Frå 2008 er alle politidistrikta pålagde ein minstestandard der koordinatorkfunksjonen skal vere ei 100-pst. stilling. I dei største politidistrikta skal det etablerast eigne team.

Ei ny, omfattande forskrift til våpenlova blei fastsett i juli.

Forslag til ny lov for vaktverksemdar blei sende på høyring i juli.

Regjeringa har lagt fram ei ny stortingsmelding om samfunnstryggleik – samvirke og samordning, som gjer greie for tiltak som skal styrkje samfunnstryggleiken.

For å gjennomføre skoginitiativet som Regjeringa har teke, er det oppretta eit klima- og skogprosjekt i Miljøverndepartementet. Målet for prosjektet er å bidra til at utslepp av klimagassar frå avskoging så raskt som mogleg blir reduserte, og at utslepp frå skog blir omfatta av eit nytt, internasjonalt klimaregime.

Regjeringa har vedteke at det skal opprettast eit naturreservat på 147 km² i Trillemarka-Rollagsfjell, dvs. ein auke av vernearealet med 101 km². Trillemarka-Rollagsfjell blir med dette det største skogvernområdet i landet.

Regjeringa har vidareført arbeidet med å stanse tapet av biologisk mangfald innan 2010. Alle ordførarar har fått oppfordring om å delta i kampen for å bevare artsmangfaldet i naturen, og kvar av dei har fått ei særeiga, truga art dei blir bedne om å ta ekstra godt vare på.

Regjeringa har auka innsatsen for å dempe rovviltkonflikten. Det inneber m.a. ei auka satsing på førebyggjande og konfliktdempande tiltak retta både mot beitebrukarar og lokalsamfunn.

Regjeringa har lagt fram ein stortingsproposisjon om samtykke til å bli innlemma i EUs rammedirektiv for vatn i EØS-avtala. Det inneber at også Noreg må styrkje arbeidet med å verne om og betre vassmiljøet.

Som eit bidrag til å sikre villaksen blei det i mai 2008 vedteke ei innstramming i fisket etter anadrom laksefisk i sjøen for sesongen 2008, samtidig som det er vedteke innstrammingar i elvefisket.

I 2007 blei 58 nye område sikra for friluftsliv ved kjøp eller avtaler om bruk av eigedom.

Noreg har vedteke eit nytt og omfattande og ambisiøst kjemikalierregelverk, omtalt som REACH. Det nye regelverket vil gi betre vern av helse og miljø, særleg fordi det vil auke kunnskapen om farlege kjemikalier.

Som ledd i klimapolitikken har Regjeringa fastsett eit forbod mot deponering av nedbrytbart avfall, som vil gjelde frå 1. juli 2009.

Regjeringa har som oppfølging av klimameldinga inngått intensjonsavtale med 13 av dei største byane om å

samarbeide for å redusere klimagassutslepp og utvikle godt bymiljø.

Regjeringa har inngått ei avtale med 14 næringsorganisasjonar om reduksjon av utsleppa av nitrogenoksid, NO_x. Organisasjonane skal bidra til at Noreg etterlever NO_x-forpliktingane i Göteborgprotokollen ved å sørge for at dei årlege NO_x-utsleppa blir reduserte med 30 000 tonn innan utgangen av 2011. ESA godkjende 16. juli 2008 avgiftsfritaket på grunnlag av avtala.

Ny lov om plandelen av plan- og bygningslova blei vedteken av Stortinget i 2008.

Frå 2008 dekkjer staten ein større del av utgiftene kommunane har til ressurskrevjande tenester innanfor pleie- og omsorgssektoren.

Regjeringa har sett fokus på kvalitetsutvikling i kommunesektoren. Kvalitetskommuneprogrammet er ein heilt sentral del av satsinga.

Regjeringa la i juni 2008 fram ei stortingsmelding om lokaldemokrati som slo fast at lokaldemokratiet er sterkt og levande i Noreg. Samtidig inneheld meldinga tiltak for ytterlegare styrking. Blant desse er forsøk med stemmerett for 16-åringar ved neste lokalval, lengre opningstider ved val og vitalisering av kommunestyra.

Regjeringa vidareførte i 2008 prosjektet «Utstillingsvindu for kvinner i lokalpolitikken» som skal gi betre kjønnsbalanse i lokale folkevalde organ.

Distrikssenteret – Kompetansesenter for distriktsutvikling – er etablert i 2008 som eit forvaltningsorgan under Kommunal- og regionaldepartementet.

I 2008 er det oppretta ei støtteordning for små nyetablerte vekstbedrifter, NyVekst.

Regjeringa har lagt fram ein tiltaksplan for å redusere ulike risikoar i nye burettslag med låge innskott, m.a. for sikre at folk framleis skal ha tillit til burettslag som buform.

I arbeidet med å førebyggje og fjerne bustadløyse er kompetansetilskottet frå Husbanken auka ytterlegare i 2008.

Kommunal- og regionalministeren har saman med justisministeren den 9. mai 2008 sett ned eit utval som skal gjennomgå den tragiske rasulykka i Ålesund der fem menneske miste livet.

Regjeringa har lagt fram eit lovforslag om byggesaksdelen av plan- og bygningslova.

Lova om pasientrettar er endra slik at pasient- og brukarombod blir utvida til å gjelde for brukarar av kommunale helse- og omsorgstenester.

Det er innført ein særskild ventetidsgaranti for barn og unge under 23 år som har psykiske lidningar og rusmiddelproblem.

Det er innført ei ordning som gjer det enklare for lege, apotek og pasient å få oversikt over kva for medisinar og sjukdommar som gir rett til blå resept.

Regjeringa har lagt fram ein opptrappingsplan for rusfeltet og nasjonale strategiar for førebygging og behandling av astma og allergisjukdommar, miljøet og helsa til barn og unge og førebygging av infeksjonar i helsetenesta og antibiotikaresistens.

Regjeringa har gjort framlegg om ei diskriminerings- og tilkomstlov, som inneber at personar med nedsett funksjonsevne får rettsleg vern mot diskriminering på alle samfunnsområde. Lova innfører plikt til å leggje til rette i form av universell utforming. Noreg ligg med dette i front, samanlikna med dei andre nordiske landa, når det gjeld lovgiving på dette området.

Regjeringa har gjort framlegg om å gi sjølvstendig næringsdrivande rett til svangerskapspengar og foreldrepengar. Endringa trer i kraft 1. juli 2008 og får verknad for både nye og eksisterande tilfelle.

Regjeringa har gjort framlegg om ei revidert marknadsføringslov som m.a. inneheld særlege reglar om marknadsføring retta mot barn, og sterkare verkemiddel for å stanse ulovleg marknadsføring.

Regjeringa arbeider aktivt for å auke kompetansen i det kommunale barnevernet og for å betre samarbeidet mellom tenestene for utsette barn og unge.

Regjeringa har styrkt omsorga for einslege, mindreårige asylsøkjjarar. Med verknad frå desember 2007 blei ansvaret for einslege, mindreårige asylsøkjjarar under 15 år overført frå utlendingsstyresmaktene til det statlege barnevernet.

Med verknad frå 2008 har eit nytt regelverk for tilskott til frivillige barne- og ungdomsorganisasjonar teke til å gjelde. Det nye regelverket er meir fleksibelt og gjer det mogleg for fleire organisasjonar å få støtte.

Den fjerde rapporten frå Noreg om oppfølging av FNs barnekonvensjon blei send til FN i februar 2008. I tråd med Soria Moria-erklæringa har departementet også sett i gang eit arbeid med å styrkje og sikre rettane til barn gjennom eit betre overvaking av barnekonvensjonen.

Regjeringa har lagt fram lovforslag om å opprette ein barnesakkunnig kommisjon.

Regjeringa har oppretta ein internettbasert portal som skal hjelpe forbrukarane til betre å kunne samanlikne dei ulike produkta for sparing, lån og forsikringar som blir tilbodne på marknaden.

Regjeringa har laga eit forbrukarpolitisk handlingsprogram, som gir ei samla framstilling av aktuelle tiltak og aktivitetar som skal styrkje stillinga til forbrukarane.

Regjeringa har gjort framlegg om endringar i reglane for barnebidrag og reisekostnader ved samvær.

Regjeringa har lagt fram den nasjonale handlingsplanen «Bedre livskvalitet for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (2009–2012)». Formålet er å hindre diskriminering og bidra til meir openheit og betre levekår for gruppene.

For å førebyggje og hindre kjønnslemlesting av jenter har Regjeringa lagt fram «Handlingsplan mot kjønnslemlestelse (2008–2011)».

Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om kvalitet i skolen.

Regjeringa la våren 2008 fram forslag om å endre formålsparagrafane for skole og barnehage.

Etter dom i Den europeiske menneskerettsdomstolen har Stortinget bestemt at faget Kristendom, religion og livssyn skal endre namn til Religion, livssyn og etikk. Det er vedteke endringar i opplæringslova som m.a. gjer det

klart at det ikkje skal vere kvalitativ skilnad på korleis ulike religionar blir behandla i faget.

Innføringa av Kunnskapslyftet er slutført ved at alle fag og trinn tek i bruk nye læreplanar frå hausten 2008.

Stortinget vedtok våren 2008 endringar i opplæringslova og privatskolelova, m.a. om å utvide retten til vidaregåande opplæring for vaksne, innføring av rett til særskild språkopplæring for minoritetsspråklege elevar i vidaregåande opplæring og lovfesting av at skoleeigaren har plikt til å gi elevane frukt og grønsaker.

Utvalet som har vurdert ny struktur i høgare utdanning, Stjernø-utvalet, leverte si utgreiing i januar 2008.

Stortinget har vedteke ny lov om studentsamskipnader med klarare presisering av rammene for dei aktivitetane studentsamskipnadene kan drive med.

Det er gjort endringar i lov om universitet og høgskol- lar, og forslaget om å lovfeste akademisk fridom er følgt opp.

Høg kvalitet på forskinga er eit overordna mål for Regjeringa. Internasjonale vitenskaplege prisar er viktige tiltak for å presentere framstående forskning. I september 2008 blei Kavliprisane for framstående forskning innanfor astrofysikk, nanovitskap og nevrovitskap delte ut for første gong.

Regjeringa nemnde i 2007 opp ei internasjonal medisinsk ekspertgruppe som skulle følgje opp saka om forholda ved det tidlegare Rosenborglaboratoriet i Trondheim. Utvalet leverte si utgreiing i mai 2008.

Støttebeløpet til og kostnadsramma for bygging av studentbustader er auka.

Regjeringa har styrkt forskingsinnsatsen betydeleg. I 2008 er dei offentlege løyvingane til forskning og utvikling auka med 1,2 milliardar kr, og kapitalen i Fondet for forskning og nyskaping er auka med 6 milliardar kr.

Det internasjonale forskingssamarbeidet er høgt prioritert. Det er lagt fram ein strategi for samarbeid med EU om forskning og utvikling, og det er vedteke at Noreg skal delta i eit nytt europeisk institutt for innovasjon og teknologi, European Institute of Innovation and Technology, EIT. Noreg har inngått ei tosidig forskingsavtale med Frankrike.

Direktoratet for forvaltning og IKT, DIFI, blei etablert 1. januar 2008. Direktoratet skal bidra til å styrkje arbeidet til Regjeringa med å fornye offentleg sektor og gjere statsforvaltninga meir heilskapleg og slagkraftig.

Statistisk sentralbyrå har på oppdrag frå Regjeringa lansert statistikktenesta StatRes som skal gi allmenta og styresmaktene betre kunnskap om ressursbruk og resultat i staten.

Regjeringa la hausten 2007 fram ein strategi for fornying av offentleg sektor.

Regjeringa har prioritert breibandsutbygginga. Per 31. mars 2008 hadde breibandsdekninga nådd 99,6 pst. av husstandane.

Regjeringa har vedteke ein strategi for utvikling av ein felles infrastruktur for elektronisk ID, eID, og det er vedteke standardar for utveksling av dokument frå det offentlege.

Regjeringa har vidareført gjennomføringa av Kulturlyftet.

Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om festivalar og kriterium for knutepunktstatus og vurdering av knutepunktoppdrag. Stortinget har slutta seg til framlegga i meldinga.

Det er lagt fram ei stortingsmelding om lyft for rytmisk musikk. Stortinget har slutta seg til framlegga i meldinga.

Det er lagt fram ei stortingsmelding om scenekunst – opera, teater og dans – med ei brei utgreiing av scene- kunstområda og framlegg til ei rekkje satsingar.

Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om norsk språkpolitikk, der det blir gjort framlegg m.a. om etablering av ein språkbank, utarbeiding av ei eiga språkløv og styrking av Språkrådet.

Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om Den kulturelle skolesekken.

Dansens Hus – nasjonal scene for dans – opna i februar 2008. Dansens Hus skal vere ei gjestespelscene for norsk og internasjonal dansekunst.

Den internasjonale Ibsen-prisen blei delt ut for første gong i 2008 under Ibsen-festivalen ved Nationaltheatret.

Det er gjort endringar i føresegnene i kulturminnelova om ulovleg utførsel av kulturgjenstandar for m.a. å sikre behovet for å regulere og dokumentere utførsel av gjenstandar som har betydning for Noregs kulturarv.

I 2008 blir markeringsåret for kulturelt mangfald gjennomført, og det blir arbeidd for at ei rekkje tiltak på det fleirkulturelle feltet skal styrkjast.

Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om data- spel der det blir vurdert tiltak for å fremje tilgangen til og bruken av gode norske dataspel som er trygge i bruk.

Regjeringa har lagt fram ei stortingsmelding om den overordna allmennkringkastingsforpliktinga som Norsk rikskringkasting har, «NRK-plakaten».

Etter framlegg frå Regjeringa har Stortinget vedteke å lovfeste redaksjonell fridom i media.

I oppfølging av stortingsmeldinga om film er verkemiddelapparatet omorganisert, og det er foreslått ny forskrift om tilskott til filmproduksjon.

Det er fastsett reglar for drift og oppstilling av speleterminalane til Norsk Tipping med strenge kontrollkrav og taps- og speleavgrensingar som skal hindre at terminalane gir pengespelproblem.

Regjeringa har foreslått endringar i pengespellovgivinga som skal hindre utbreiing av pengespel utan norsk løyve ved at betalingsformidling for slike pengespel blir forbode.

Regjeringa har etablert eit forskingsprogram for sivilsamfunn og frivillig sektor. Det er i 2008 gitt tilskott til etablering av 18 nye frivilligsentralar.

Det er for 2008 fordelt 1 250 mill. kr frå overskottet i Norsk Tipping AS til idrettsformål og 416,7 mill. kr til kulturformål. Det er i tillegg fordelt 500 mill. kr av den såkalla Frivilligmilliarden i kompensasjon til dei samfunnsnyttige og humanitære organisasjonane, inklusive idretten, som i 2001 hadde stilt opp slike gevinstautomatar som blei forbodne 1. juli 2007.

Presidenten mottok på Stortingets vegne de oppleste dokumenter og uttalte:

Deres Majesteter, Deres Kongelige Høyhet!

Trontalen bærer bud om at Stortinget også i år får nok å gjøre. Mange store og viktige saker kommer til behandling.

Det reflekterer en grunnleggende parlamentarisk ansvarlighet overfor Stortinget og dermed overfor velgerne at Regjeringen på denne måten og i denne sal legger fram sitt arbeidsprogram for året som kommer. Denne ansvarlighet har gjennom årene bygget tilliten til vårt politiske system, og markerer Stortinget som vårt folkestyres senter.

Fra Stortinget strekker de lange linjer seg tilbake i vår historie som et selvstendig, viljesterkt og demokratisk folk. Og fra Stortinget vil historien strekke seg videre inn i det moderne norske velferdssamfunn.

Altfor sjelden blir den ansvarlighet og framsynthet som våre folkevalgte viser, formidlet i mediene.

Stortinget har forvaltet en ufattelig nasjonal formuesøkning som har skjedd over svært kort tid, med stor kløkt. Historien har vist at raskt økende rikdom lett er blitt begynnelsen på undergangen for både nasjoner og enkeltpersoner.

Vi har ikke unngått at noen i vårt land har mistet kontakten med virkeligheten i møte med rikdommen. Men Stortinget har handlet med en bemerkelsesverdig nøkternhet, samtidig som midlene i hovedsak er gått til å bygge fellesskapet og trygge framtiden. Vi må tro at dette har satt en standard for hele samfunnet og er en viktig årsak til at nyrikdommen ikke har forandret de grunnleggende verdiene hos det store flertallet i folket.

For det må kunne slås fast at vi som folk fortsatt vil være oss selv, men ikke være oss selv nok.

Jeg tenkte det var på sin plass å anerkjenne og gi honnør til det ansvar partiene på Stortinget sammen har tatt for vårt fellesskap.

Stortinget framstår som en nasjonalforsamling i ordets rette forstand – en institusjon som samler nasjonen om de viktigste målene og oppgavene. Dette er grunnlaget for tilliten til vårt politiske system.

Det kommer godt med akkurat nå. Trontalen legges fram i en tid da verden preges av en grunnleggende usikkerhet. Finanskrisen viser ikke minst dette. Norge står bedre rustet til å møte krisen på grunn av den ansvarligheten som er vist, og fordi ulike partier også her i stor grad i fellesskap har arbeidet fram strenge reguleringer og kontrollordninger.

Finanskrisen viser at lover, reguleringer og et sterkt byråkrati til å overholde dem er uttrykk for sivilisasjon. Fravær av dette innebærer jungelens lov.

En hovedoppgave må derfor være å bidra til å bygge lover, regler og institusjoner som kan ansvarliggjøre og skape tillit også på det internasjonale plan.

Med lov skal landet bygges, heter det. Vi kan legge til: Med lov skal verden bygges. Og det haster med at initiativer i den retning tas for det har dessverre vist seg mange ganger i verdenshistorien det som filosofen og politikeren John Locke sa: «Der loven slutter, begynner tyranniet.»

Opgaven vi som folkevalgte står overfor, er ikke enkel, fordi den stiller krav til å tenke seg om. Men medievirkeligheten krever noe annet. Den øver et konstant trykk gjennom et utall av kanaler og programmer for kjappe svar. Et mangfold av forskere og eksperter kommenterer på løpende bånd store og kompliserte saker, ofte før noen har hatt mulighet til å studere dokumentene.

De folkevalgtes jobb må være annerledes. Vi må ta oss tid, og standpunktene må komme etter grundig lesing av dokumenter og innhenting av kunnskap, og prosessene her i Stortinget med høringer og komiteinnstillinger må gi garanti for at alle blir hørt. «Og er mine plikter møisommelig jevne, så gir jeg dem dog hvad jeg eier av evne», sa Arnulf Øverland. Det passer vår politiske hverdag.

Det er soliditeten som gir Stortinget autoritet. Det er den som gir oss styringskraft, og som er så viktig for vårt land i en usikker verden.

I en slik sammenheng er den måten vi velger å føre den politiske debatten på, ikke uviktig. Det er mitt håp at de politiske oppgjørene skjer hvor de parlamentariske lovene gjelder, nemlig inne i denne salen, ikke bare utenfor, hvor mediene lover gjelder. «All makt i denne sal» betyr nemlig også at vi kan veie hverandres standpunkter ut fra det som sies her. Det skaper forvirring og mistro hvis våre ords mening forandres ettersom hvilket forum man er i, eller hvilken kanal man deltar på.

Jeg tenkte det også var på sin plass å løfte opp og gi status til den parlamentariske arbeidsmåte som i en usikker tid skaper forutsigbar saksbehandling og debatt og dermed styringskraft. Det er viktig for folk i landet vårt.

Velferdssamfunnets framvekst kan forstås og uttrykkes på mange måter. Kanskje er den følgende den enkleste: Vi skal hedre vår far og vår mor og gjøre det for våre barn som de gjorde for oss. Denne historien – som handler om at generasjonene tar vare på hverandre, at samfunnet er bygget fra generasjon til generasjon – må fortsette. La oss da huske at i denne fortellingen hører det også med at forfedrene som gjorde noe for oss som lever i dag, var fattigere enn det vi er, men de hadde likevel overskudd til å dele.

I dag er overskuddene store, men det er et berettiget spørsmål om vi har tilstrekkelig vilje og evne til å dele, og om vi har nok historisk innsikt til å se at når de som satt nederst ved bordet, ble løftet opp, og de som var skjøvet ut, kom med, ble fellesskapet sterkere. Det er et faremoment at så mange i dag faller utenfor. Å gi dem som er skjøvet ut, mulighet til å delta, er nå som før en av de viktigste ressursene i samfunnet.

Når vi nå for fjerde og siste gang i denne stortingsperioden samles for innsats som foregangsmenn og foregangskvinner for vårt land, tenker jeg på Winston Churchills ord om at alle store ting er enkle. Og mange ting kan uttrykkes i enkle ord: Frihet, rettferdighet, heder, plikt, nåde, håp og – jeg vil legge til – tillit. Tillit har brakt oss hit, og tillit vil bringe oss videre.

I forvissningen om at alle husker Henrik Wergelands ord «Vi må gjøre det vi kan», samler vi oss i det gamle og viktige ønsket: Gud bevare Kongen og fedrelandet!

Stortingets øvrige medlemmer istemte dette ønsket, og alle de tilstedeværende sang deretter første vers av fedrelandssangen, «Ja, vi elsker».

Hans Majestet Kongen, Hennes Majestet Dronningen og Hans Kongelige Høyhet Kronprinsen med følge for-

lot deretter stortingssalen, ledsaget av den deputasjon som hadde fungert ved mottakelsen.

Presidenten: Presidenten vil foreslå at Hans Majestet Kongens tale og beretningen om rikets tilstand og bestyrelse utlegges for behandling i et senere møte – og anser det for vedtatt.

Møtet hevet kl. 13.50.
